

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази једанпут у месецу. Предплата је за целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учители са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 9. У Сомбору, 10. Септембра 1888. Год. XX.

Отац као васпитач.

Педагошка расправа.

(За награду.)

За неговање срца, о којему сам сад намеран да говорим, морам рећи, да је највећма занемарено; јер док се ум и сувише товари, а на развијању воље ипак се по нешто — истина, као што ћемо доцније видети, у лошем правцу — ради, дотле се неговање срца са свим запушта. Види се последица овога неноговања срца са свим јасно у свакидашњем животу. Беде и невоље, јада и чемера је у свету толико много, а ни свако хладито срце не види их, нити уме да саосећа са оним патницима, који су жртва тих недаћа. Па и она доброчинства, што се и чине у свету, већином су увеоци осећаја у срцу, које тек спољашњи сјај, слава и таштина маме на живот, а немају унутрашње снаге за самосвојно развијање. Зар нам не доказује ову тврдњу то, што се, поред толике беде и невоље, патње и јада међу људима, ближњима нашим, оснивају добротворна друштва за неговање и спасавање — животиња?! А ти, јадан брате човече, стрпи се док не буде смештене и спасене животиње, па ће одма на тебе доћи ред, да ти твоја „сабраћа“ помогну!... Заиста жалост, кад се већ и са осећајима — афектира! А од куда то, да је тако мало саучешћа међу људима према беднима и невољнима? Кратак одговор, — због *себичности*. Себичност је тако јако ухватила корена у животу, да је она већ прво правило постала за данашње осећаје у срцу, а изузеци су врло ретки. У овој себичности се тако далеко иде, да се не само грамзи за туђим, него се чак и — отима! Заборавити и за Бога и за душу, па ради себе упропашћивати макар и читаве породице, то је девиза данашњих себичњака.

Против себичности треба отац нарочито да се бори. И ово му снада у прве васпитачке дужности. Он треба најживљим

бојама да нацрта пред дететом јад и невољу патника, које сретну или који им дођу у кућу. Нека гоне дете тај јад макар и до суза; јер што је веће саучешће, већма ће се и срце детиње облагорођавати. Па још ако дете само дође на ту свету мисао, да треба да помогне јаднику, онда је за увек утврђена у срцу његову клица свете љубави према ближњима својима. Ову љубав према ближњима и милосрђе према беднима треба отац врло пажљиво да негује у детету; јер које дете не признаје све људе за своју браћу, које не буде умело саосећати у тузи и чемеру сиротана и паћеника у животу, то дете неће доцније ни своје родитеље умети поштовати, нити ће и према њима имати бољих осећаја. Са колико и колико примера се срећемо у животу, где деца на најбезбожнији начин отказују својим родитељима и љубав и послушност и поштовање; па колико само примера, где ово непризнавање, па чак и — мржња према родитељима стигне до толике свирепости, да се дивља и сурова рука још и подиже на родитеље своје! У свима овим страшним примерима то је узрок, што се није још из малена неговало и облагорођавало срце детиње.

Поред искорењивања себичности треба отац да постојано слаби клице злобе и пакости, јер оне тако исто могу да сатаре у срцу и последњи осећај љубави према ближњима, па и према најрођенијима својим. Тако исто да искорењује лаж, охолост, користољубље и — особито — *осветљивост*. Осветљивост у прошлости има засебна своја гробља и засебне потоке крви, који су једино због ње потекли. Но и у садашњости купи она силне жртве, можда више, него што се мисли. Отац треба да привиква децу, да баш онима чине добро, који их гоне и нападају, јер ће тиме показати сву величину душе своје. Како нам је диван пример пружио у овоме *Бонжан*, бивши председник францускога министарства. Кад су се 1871. године распламтели у побеђеном француском народу срџба и гнев, те кад су на споменицима и присталицама царства тражили одмазде за пад и срамоту францускога јунаштва и оружја, буде и Бонжан са бискупом Дарбојем, абом Дажверијем, Алардом и Кларком осуђен на смрт. Па гле, шта остави Бонжан у последњем завештају својим синовима у аманет: „*кад већ — вели он — баш морам умрети, онда тражим и желим од вас, да не допустите, да процадну деца мојих убијача, него их васпитавајте и створите од њих ваљане чланове људскога друштва, па сте осветили смрт моју.*“ И

ово великодушно ободравање очево заиста се као свети аманет хватило срца његовога најстарија сина, Ђорђа, који оснива у Оржевиљу завод за поправљање покварених и неморалних де-чака, који завод још и данас свраћа толику и толику децу са клизаве стазе зала и опачина и ствара од њих ваљане људе и грађане. На овоме примеру може се видети не само диван пример неосветљивости, него још и то, каквог утицаја може имати реч родитељска на добро васпитано дете.

Отац треба да чува своју децу, да не падну ни у какве страсти; јер страсти се већином свршују или моралном, или материјалном, или и физичком смрћу, а често и са свима трима удружено. Страсти се понајвише рађају из жеља, па потицале ове за каквом било насладом и уживањем. Па кад су жеље ембрио, или — можемо их и тако назвати — први степен страсти, онда треба отац да је опрезан према жељама своје деце и да их не испуњава одмах на први миг. Шта више, ја сам мога мишљења, деца управо и не треба да знају за жеље, него само за потребе. Па ако им се и по жељи што чини — и то треба тако удесити, да су то родитељи из своје побуде учинили, а не зар за то, да испуне жељу њихову. Но, ако оцу баш не испадне за руком, да улије у децу своју само схваћање потребе, онда свакако треба врло да сузбија жеље; јер ако он буде све и сва угађао својој деци, онда ће код њих жеља рађати жељу и на послетку ће већ постати са свим нервозна од силних жеља. А ако успе, да се деца не поводе за жељама, онда може бити умирен, да их је сачувао и од — страсти.

Упоредо са искорењивањем страсти, рђавих склоности и похота, треба отац најбрижљивије да усађује у децу све врлине и племенитије осећаје. Тако треба да их учи истини, искренности, пристojности, смерности и особито — захвалности, која се данас, као оно детелина с вилином косицом, са непризнавањем и незахвалношћу са свим запарложила. А свакако највећу пажњу треба отац да поклони неговању љубави према вери и народу. Ја сам љубав према вери напред споменуо, но ево је сад опет наглашујем при спомињању љубави према народу. Ово двоје је оно, што је Србина очувало и што ће и у будуће једино бити кадро да га очува. Но ту треба отац врло да пази, да му не падне дете ни у једну од две крајности, наиме ни у фанатизам, ни у шовинизам. Сваком своје — то треба да је доцнијим људима и прво и последње правило у свој ревној им

љубави према вери и народности. А да могу у томе на чисто бити, шта коме припада, треба отац из малена уз школу да их учи историји народа свога и историји света, те ће онда они потпуно бити свесни права и потраживања народних. Усађивање љубави према народности и вери такође спада оцу у најсветије душности, коју он треба да врши свим маром побожног и родољубивог срца свога.

За неговање срца могу у кратко ресумирати све оно, што сам до сад говорио, у ово неколико речи : отац треба да привикне децу, да умеју дати цару царско, Богу божје, човеку човеково — и што не желе себи, да не чине другоме. Па постигне ли то, онда нека зна, да ће срце у његове деце потпуно бити у потпуном смислу — срце, које ће и родитељу своме дати оно, што му припада и онда у тој доброту срца своје деце понајбоље ће баш сам родитељ умети уживати.

(Наставиће се.)

СЕДНИЦА ВИС. СРБ. НАРОДНОГ ШКОЛСКОГ САВЕТА.

(Држана у Ср. Карловцима 19/31. Августа 1888.)

Председава Његова Светост Патријарх. Присутни сви чланови осим дра Нике Максимовића.

У овој седници решени су следећи важнији предмети :

Вис. кр. угарско Министарство за богочаст и наставу препоручује, да се школске дворане чисто држе и често ветре, да се на здравље деције пази, да учитељи младежи у школи, а свештеници народу у цркви и на дому поуке о чувању здравља дају и особито да се настоји, да школска младеж чисту и непоковану здраву лијаћу воду пије. — У овом смислу сходну наредбу издати преко Еп. Шк. власти свима местним школским одборима, управитељима и учитељима.

Исто Министарство окружницом својом обраћа пажњу свију школских власти на неке агенте страних паробродских друштава, који преко учитеља у Угарској распростиру по народу објаве, у којима се људи позивају на сеобу у Америку. — У смислу ове наредбе забрањује се учитељима распростирање таквих објава и уједно се позивају, да као верни синови домовине и народа свога људе саветују, да у благословеном отацству нашем остану и да се чувају од сељакања у стране земље.

Исто министарство јавља, да је стипендија Ђ. Раље од 50 форината и 50 новч. за 1887/8. школаку годину подарена Славку Радовићу приправнику првога разреда у учитељској школи Сомборској.

Преосвештени Епископ Бачки у место Његове Светости Патријарха усљед вис. министирске наредбе позива, да се званична писма, што се странкама у Босни и Херцеговини шаљу ради сигурнијег уручења дотичнима преко земаљских власти у поменутих покрајинама шаљу.

На званични поднесак архиђијецезалног Школског Одбора наређује се, да се изда декрет Лепосави Илијевој изабраној учитељици србске вероисповедне школе у Беоцину.

Изјава заменика гл. школ. референта, да је на основу поднешених од Еп. Шк. Одбора темишварског списа о избору и потврди Стевана Коларића за учитеља у Куманима, истоме на молбу његову ради легитимације пред војничким властима, од Н. Светости Патријарха президијално декрет издан, узима се на знање.

На молбу управног Одбора сл. кр. града Сомбора наложено је местном Школском Одбору у Сомбору, да својим путем и начином народу тамошњем објави рок, до кога се деца у школу примати могу, а по истецинију тог рока, да има попис све оне деце од 6—12 година, која се у свакидашњу и оне од 13—15 година, која барем у повториу школу не иду са имеником њихвих небрижљивих родитеља поглаварству местном неотложно доставити и на последку сваког 15-ог и последњег дана у месецу да пописе оних ђака, који у школу не долазе, истом поглаварству достављати има ради кажнења небрижљивих родитеља по закону.

На отворени у своје време у јавним листовима стечај на упражњено место спомоћног учитеља за математику, природопис, физику, хемију, краснорис и цртање на вишој девојачкој школи србској у Панчеву у одређеном року поднели су молбенице: Александар Бранко Ановић свршени техничар родом из Панчева и Даринка Бугарска испитана учитељица и свршена ученица двогодишњег течаја на државном образовалишту за учитељице грађанских школа у Будапешти, која се у молбеници својој обвезује, да ће прописани испит за оспособљење у истом разреду до 1. Септембра 1889. год. положити. — Пошто се није више компетената пријавило, Школски Савет ставио је у кандидацију на прво место А. Б. Ановића, а на друго Даринку Бугарску и у смислу Уредбе за више девојачке школе од 1872. године доставио је ову кандидацију ради избора Србској Црквеној обштини у Панчеву.

Управа учитељске и више девојачке школе сомборске у смислу добивеног у своје време налога подноси изјаве свију учитеља и учитељица на тим школама, којом признају, да им је наредба вис. Школ. Савета о држању учитељских зборована бр. Шк. С. 2/39. од 1879. године преко горње управе у смислу решења вис. Шк. Савета на бр. 254. од 1877. г. по ново публиковане. Наређено је, да се обадве изјаве у архиву Школског Савета на сахранење оставе.

Управа учитељске школе сомборске подноси званични извештај о стању школе те и њених вештбаоница за 1887/8. школску годину са нуждним предлозима. Узима се на знање и наређује се, да се у смислу донешеног већ закључка у седници Шк. Савета од 28. Марта ове године Црквеној Обштини Сомборској препоручи, да дворане средсредној школи Сомборској сходно законским прописима прошири; да и дотле, док се здање учитељске школе у смислу наређења Шк. Савета не дозида, привремено уступи учитељској школи у великом свом општинском здању две простране, суве и видне дворане за држање предавања и једну собу за вештбање у практичном свиларству и на последку да врт школски што

скорије успостави и преда учитељу своје Стевану Кошовићу ради обделавања и практичног обучавања приправника, приправница и осталих ученика у вртарству, воћарству и виноградарству.

Управе виших девојачких школа у Новом Саду, Панчеву и у Сомбору подносе извештаје о стању истих школа, о закључним испитима у њима и о успеху ученика.

Привремени главни школски референт подноси извештај о прегледању учитељске школе горњокарловачке о закључном испиту у вештабаоници тамошњој и о испитима за оспособљење, који су у тој школи 11., 12. и 13. Јулија под његовим председавањем обављени. Издате су сходне наредбе у погледу на наставу у србском језику на основу реченица, даље о настави у писменим саставима и књижевности србској и о настави и испитима у славенском језику и црквеном појању у истој школи. Ревностном учитељу вештабаонице Владимиру Красићу на неуморном труду при настави школске дечице и упућивању приправника у настави као и на уредном вођењу специјалног наставног плана и пописа свршеног рада изјављено је признање, а учитељици ручнога рада гђи Олги Радуловића за успешну наставу у ручном раду изјављено је одобрење Школскога Савета. На последку једногласно је примљен предлог гл. шк. референта, да се плате и станарине професора на овој учитељској школи изједначе с платама професорским на учитељској школи сомборској и овај закључак спроведен је на високославном Саборском Одбору с топлом препоруком, да се оствари у интересу горње школе и њених наставника.

У свези са овим поднео је исти привр. школ. референт у смислу наредбе вис. Шк. Савета од 28. Нов. 10. Дец. 1887. г. и са обзиром решења Школ. Савета под бр. 29. од 1885. извештај у ствари госп. Ђорђа Глибоњског професора ове школе, на основу којег извештаја је решење Школ. Савета под бр. 117. и 164. од 1885. ван крeпости стављено и исти професор је за таковога потврђен, те ће се њему по молби његовој и заслужени квинквенали по годинама службе у издавање ставити.

Привремени гл. школски референт подноси званични извештај о прегледању школа у другој половини 1887/8. школске године. Он је зато време прегледао србске народне школе у В. Кикинди, Темишвару, Сивцу, Стапару, Ст. Врбасу, у Новом Саду, Сентомашу, Ст. Бечеју — и држао је са учитељима конференције у В. Кикинди, Новом Саду, Сентомашу и Ст. Бечеју; за тим је прегледао вишу девојачку школу у Новом Саду и у Панчеву и председавао на испитима IV. разреда у обе ове школе. Осим тога обишао је и прегледао срб. вероисповедне школе у Земуну, Митровици, Беоцину, Череву, Осеку, у архијидијези, о којима ће архијидијезалном Школском Одбору обашка извештај поднети.

Ове школе нађене су у добром и напредном стању и учитељи се — са изузетком неких, нарочито млађих — свуда ревностно труде, да одговоре у свему узвишеном позиву свом, али се опажају на неким местима мане и недостатци, особито у погледу наставног плана. За одклонити те мане и недостатке и довести школе наше у бољи ред, на основу поднесених предлога, наредио је вис. Школски Савет:

1. Да се учитељи имају у смислу §. 19. превише Школске Уредбе

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

придржавати наставног плана изданог од вис. Школског Савета и то у Славонији и Хрватској наставног плана од 1872., а у Угарској оног наставног плана, који је 1878. од вис. Школ. Савета издан — са доцнијим дошунама, које се односе на наставу у мађарском језику. Све, што се у том генералном наставном плану прописује, има се у одређено време и у означеном разреду свршити, а никако се не сме изоставити, или у виши разред пренети, нити је властан местни Школски Одбор или ико други осим Школског Савета одређивати : шта ће се у ком разреду предавати.

2. На основу тог генералног наставног плана имају местни учитељски зборови, а где ових нема Школски местни Одбори у смислу §. 20. за време ферија школских сваке године саставити распоред наставних предмета у сваком разреду на месеце, недеље, дане и лекције (или такозвани специјални наставни план), који се има у два примерка сачинити и један пре почетка сваке године Еп. Школ. Одбору на одобрење подносити, а другим ће се дотични учитељ служити.

3. Наређено је, да сваки учитељ у свези са распоредом лекција има водити дневник о свршеном свакидашњег раду у школи из сваког појединог предмета у одређеним часовима и получасовима, као што су то већ од више година највреднији учитељи наши радили и као што је то у свима школама напреднијих народа одавна већ уведено и уобичајено.

Како је наставни план за србске народне учитеље са обзиром на вис. наредбу кр. угарског Министарства за богочаст и јавну наставу од 26. Аугуста 1877. бр. 21,678 од вис. Школског Савета 6/18. Јулија 1878. бр. 31. издан, дакле пре него што је на земаљском сабору краљевине Угарске донешен XVIII. законски чланак од 1879. године, по коме се у свакој немађарској школи у Угарској мора учити мађарски језик у толико, да деца за време шестогодишњег школовања свога у народној школи не само науче мађарски писати и читати и разумевати, него да *науче и говорити на том језику*, што у наставном плану Школ. Савета од 1878. г. прописано није било, то се на многим местима догађало, да су учитељи, необзирујући се при настави на захтевање горенаведеног закона државног, у неприлику делазили са државним школским надзорницима. С тога је Школски Савет на званично умолење Еп. Школ. Одбора бачког наложио пр. главном школском референту, да према захтеву XVIII. зак. чланка од 1879. и на основу министарског наставног плана за немађарске народне школе изданог 1879. год. изради нацрт наставног плана за учење мађарског језика у срб. народним школама. Тај нацрт је у овој седници прочитан и одобрен и наређено је, да се као допуњење наставног плана Школског Савета од 1878. штампати даде, како би сви србски учитељи у Угарској од сада могли наставу мађарскога језика сходно прописима државног закона и горехваљене министарске наредбе предавати.

На молбу Љубомира Башића учитеља у Вемену дозвољава му се, да може испит из првог приправничког разреда у Сомбору приватно положити.

Молба Ђ. М. . . становника у Н. К. и бившег пријвр. учитеља ради полагања испита за учитељско оспособљење у Сомбору одбија се из уз-

рока тога, што је проситељ само први приправнички разред и то с недовољним успехом полазио и мађарски не зна.

Молба Х. Д. ученице IV. разреда више дев. школе у Новом Саду, да се у учитељску школу прими, одбија се, пошто је проситељка само 13 година и 6 месеци навршила.

На молбу преч. г. Милоша Рајковића протојереја и пароха у Франеву сину његовом Сави Рајковићу бившем ученику четвртог гимназ. разреда и ц. кр. војнику у резерви даје се дозвола, да уз полагање законом прописаног (види §. 93. Школ. Уредбе од 1872.) пријамног испита у први приправнички разред примљен бити може.

Јелисавета удова покојног Вукашина Павловића заслужног учитеља у Станишићу, старица од 80 година, моли, да јој се мировина, коју је супруг њен из учитељског пензионог фонда уживао, доживотно подари и Милица удова Петра Луцића негдашњег отличног учитеља у Ст. Бечеју, који је 44 године као учитељ служио, моли за мировину из учитељског фонда. Молбе обе ове проситељке од стране Школ. Савета с топлотом су препоруком високославном Саборском Одбору спроведене. **В.**

УПУТСТВО ДЕЦЕ У ВЕРИ.

Написао Младен Борџоски, свештеник.

(Наставак.)

Ако су дечија срца приуговорљена да могу на глас истине и добродјетели мотрити, то ће им поучење, које њој о вери дајемо, добро испасти, само мора оно по природи ствари и њиној појмљивости удешено бити. Сад ћемо најважније правило, које се на то односи, прегледати, — а то је: поучење, које деци из вере задајемо, не сме најтежима и најузвишенијима тајнама започињати. Ако противно томе правилу радимо, то не само да ће труд залудан, него и шкодљив бити. Залудан с тога, што је таково учење за дечије поњање врло узвишено. Зар није залудан труд деци оне речи говорити, код којих она тако мало мисле, као да су из њима са свим непознатог језика? Не само да је тај труд залудан, него и штетан. Деца се тим навикну, да се речима у место стварима задовоље и да неке изразе у опредељеној свези за право знање држе, а то јој мора пут, који истини води, затворити. Но то још није све. Такав несмотрен поступак мора и њину ревност и вољу о изучавању вере слабити; јер само са тим скопчана радозналост, могла би ту вољу и ревност одржати. Али та радозналост и задоволење исте мора одпасти и мржњи место учинити, када се морају оне ствари утубити, које се не познају и не појме. Рђав начин поучења може лако двоумље, па и само може она врло лако подозрителна бити, када он њу врло тамно неверство изродити. Младићу, који почиње о вери размишљати, види и када он у њој више неразумних речи и реченица за јасне и чисте појмове нађе? Ако смо ради ту опасност од деце одклонити, то морамо поучење о тајнама вере на последку оставити Међу тим ће младић сам о себи размишљати и уједно својства своје душе испитивати. Он ће до неког знања о снази природе доћи и уједно искусити, да

му је немогуће кроз ту таму, у коју је ушао, проћи. У кратко: он ће до вољане тајана у природи, којих битност не може опорети, наћи. Онда вера не ће на њега противан утисак имати, када види, да и она у себи науку садржи, која своје тавне стране има и од које ми само до врло несавршених појмова доћи можемо.

Дакле: ми требамо поучење оним започети, што је деци најлакше и најпојмљивије. Прво се морају она упутити на њине разне потребе и средства, која њој природа и душеван живот дају. Помоћи јој, да осећаје својих тежња и жеља опазе и једне од других разликују. Учити њу ваља, да жеље и тежње других људи са својима сравне. Представити њој ограничено немоћно и скопчано стање, у ком се она налазе и одатле доводити најотличније дужности добродјетели, које се на њу и њине ближње, то треба њој са примерима појмљиво учинити и њино срце подстаћи, да оно изрече пресуду: шта је право и неправо, шта је пристojно и непристойно. Треба јој најузвишеније лепоте природе показати. Учити њу својства и намере најодличнијих људи познати. Потрудити се, да јој појмове о реду, вештини и мудрости представимо. Пред очи јој ставити богатства, која овде човек на земљи за своје издржавање и увеселење и за своју комодију налази. И онда рећи њој без великог разјашњења: да је Бог свемогућ и невидим, који је све те лепоте и добротe створио и који их одржава. Деца ће ту истину врло лако осетити. Она имају темељ томе у срцу и разуму и свагда ће обоје против преговора, који би се против тога чинити могао, појавити т. ј. ако нису са свим покварена. Бога не треба представити као строгог и немилостивог судију, који се не да намолити, него као оца, који све своје створове љуби и за њих се стара који свагда много више добра чини, него и најнежнији родитељи својо деци, — али који не осећа слепу љубав њојзи, него њиног добра ради покорност од ње захтева. Његову наклоност можемо само тако придобити ако оно радимо, што је добро и право. Треба њине осећаје разбудити и представити јој, шта су они Богу дужни чинити. Рећи јој н. пр. ја видим, да ти мене волиш, јер се бринеш за твој бољак. Зар онда да нашег Оца Небесног још већма не волиш, Којега промисао тебе и мене одржава? Све, што имамо, од Њега је и Он је свагда наклоњен, да нам добро чини, Ти си уверен, да си за добротинства, која ти чиним, дужан благодаран бити. Ти се из благодарности трудиш, да ми се услужан и покоран покажеш. Ти не извршујеш некоје радове с тога, што знаш, да се мени не допадају, а чиниш опет оно, о чему си уверен, да ми је пријатно. Зар да се онда не понашаш тако и спрема онога, од ког све долази и без којег ја и ти не би могли ништа бити? Али на тај начин моћи ћемо децу врло лако о најодличнијим дужностима спрема Бога уверити и њу из рана на извршивање истих упутити.

(Наставиће се.)

БУКВАР ЗА СРПСКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ.

Одобрено српски црвено-народни Шк. Савет. Цена 16 новчића.

У Н. Саду. Издање и штампа А. Пајевића. 1885.

(Свршетак.)

За тим се од 31—37. стране још у петнаест ставова налазе вежбања за читање с малим штампаним писменима и то у првим ставовима краће и лакше, а у доцнијима дуже и теже речи за шчитавање — по методичном начелу : с лакшега на теже. На страни 36. налазе се још и штампане рачунске бројке до 20.

На 37. стр. налазе се прво сва мала и велика штампана писмена, а за тим један став лепих српских речи за тепање, као и обичних назива, све у петом падежу.

Иза овога долази у десет ставова вежбање у читању са додавањем слогова, који стоје пред крњим речима, а ученици треба да сами науче, да тај слог додаду на сваку ту крњу реч и да је тако целу прочитају. Па онда има још два става с дужим и тежим речима, који су такође zgodни за вежбање у читању.

А за овим се на страни 42. почиње букварска читавчица — и то прво с обичним кратким, а доцније и с врло проширеним, па и сложеним реченицама. Овим делом треба да се ученици вежбају брзом и течном читању, али с разумевањем онога, што читају.

Не знам : за што су у овом делу буквара све до 59. стране речи слог по слог штампане, кад су од 24 па до 42. стране ученици имали довољно прилике, да се вежбају у читању по слоговима ; зар није довољно, што су на тих 18 страна речи по слоговима штампане ? Но на послетку бих се због бољег успевања слабијих ученика и са тим начином измирио, само да је ипак остављено мало више размака између појединих речи ; јер овако су речи раскомадане у слокове, а ти слогови у једнаком растојању штампани, те ученик не зна : које је једна, које друга реч, а овамо треба да ухвати смисла ономе што чита. Уз то делење речи на слокове није потпуна пажња обрађена, јер су на много места по два и по три слога заједно штампани, а по негде је то делење и погрешно.

Ево само неколико примера :

На стр. 42. *оге-то* (место о-те-то), *очи-ма* (о-чи-ма), *игра-ју* (и-гра-ју), *нео-че-шљан* (не-о-че-шљан), на стр. 43. *ора-чи* (о-ра-чи), *шваље* (шва-ље), *ма-уче* (ма-уче) — и даље има таквих речи скоро на свакој страни, које нису са свим подељене на слокове.

А погрешно подељене речи, истина, да су ређе, али их ипак прилично има.

Тако на страни 46. стоји подељено *вит-ла-ју*, (треба ви-гла-ју), на истој страни *звиж-де* (зви-жде), на 48. стр. *ба-рен* (ба-грен), на стр. 49. *у-цел-не* (у-це-вне), на истој страни *пад-ну* (па-дну), на 52. стр. *бод-љив* (бо-дљив), даље *кра-дљи-ва* (крад-љи-ва), на 54. стр. *про-вид-но* (про-видно), на 55. стр. *круш-ни-је* (кру-пни-је), *сит-ни-је* (си-тни-је), на 58. страни *Август* (Ав-густ) итд.

Дељење речи на слогове престаје тек на 58. страни код става, који носи натпис „Правила.“ Одатле па све до краја буквару лепо је штампана реч по реч и по томе би се тек тај део с правом могао назвати букварском читанчицом.

Овде у овоме делу, где се налази и неколико приповетчица, имам да приметим, да приповетке под натписима: „Три лептирка“ и „Пчелица и голуб“ ни мало не пристају у буквар. Приповетке такве врсте, дакле басне, могу поднети за зрелије и старије ученике; али ученицима првога разреда писати о томе, како су лептири били сложни, како су „говорили“ лали, крину и како су им ови одговарали; како нису хтели да се деле један од другог и како је сунце „чуло“ ту њину љубав и слогу итд. или писати им о голубу као о разумном створењу, како је избавио пчелу, па како му је пчела ту љубав вратила, избавив и она њега од смрти, — такве ствари писати за први разред основне школе, опростите ми, ни најмање не подноси.

Шта ће да ради учитељ, кад буде по методици прво приповедио ученицима ове приповетке, пре него што им буде задао, да их науче читати? Шта да каже за њих деци, која су видела толико дала, лептирова, кринова, а још ни једно нису чула да говоре? Мора им казати, да су ове приповетке неистините и да њих тек „онако“ треба разумети. А тако „разумевање“, допустићете — и сувише је апстрактно и несхватљиво за ученике првог основног разреда.

С тога би ове две приповетке свакако требало изоставити из буквара; а ако би се морал у њима по сваку цену хтео да задржи и у будућем издању буквара, онди би то требало учинити конкретнијим начином, дакле каквим приповеткама из дечијег живота.

У овом последњем делу буквара држим: да би требало да има и две-три краће песмице, које би се могле узети за певање; јер певање игра у школској настави велику улогу, пошто је оно у стању, да освежи и раздрага учењем уморене ученике, како би после опет с вољом могли наставити учење. А те песме би свакако требало донети стих по стих — као што се обично песме штампају — те би већ и тај спољашњи облик утицао на децу, као што то из искуства знам.

На послетку се на крају буквара налази као додатак још три стране за наставу у рачуну и на једној страни и неколико лакших слика за прецртавање, што је добро урађено.

Језик је у овом издању већином чист и без погрешака. Тек се само неколико омашака налази.

Тако н. пр. на стр. 42. стоји: *плућима* дишемо, а треба *плућима*; јер реч плуће је средњега рода, па као што се каже: стојао је на вратима, допутовао је на колима, тако се исто мера казати *плућима*. На стр. 44. стоји: пузавац *пуџа*. Ово држим да такође не ваља. Тај глагол може бити или непрелазан по 4. глаголској врсти *пузити*, или повратан глагол по 5. врсти *пужати се*. Могло би се дакле казати: или пузавац *пузи*, или: пузавац се *пуџа*, а никако само *пуџе*. Не ваља даље на 49. страни натпис: од *шта* деца ваља да се чувају. Предлог *од* иште 2. падеж, дакле може бити: од кога или од чега, а никако *од шта*.

На 58. страни су недељни дани рђавим редом наведени Почињу се са недељом, а треба с понедељником, а недеља да се тек на послетку спомене; јер по четвртој божјој заповести се ми недељом одмарамо, дакле је она по томе *седми*, а не први седмични дан.

Имао бих још да приметим, да је у буквару саразмерно мало донесено за вежбање у читању с правим рукописним писменима; па и оно, што је донесено на неколико страна — и то није штампано по слоговима, већ одмах целе речи и често и доста подуже. Тако се предмети, штампани правилним рукописним писменима, већином из свију наших школских књига изостављају, што ни мало није саветно, јер и ово је један од оних узрока, који повлаче за собом ту последицу, да наш свет, кад из школе изађе, већином много боље чита, него што уме да пише. Те за то би и у овом требало будуће издање буквара допунити, проширити.

Хартија је у овоме издању врло рђава и крта. За буквар треба да се свугде узима глатка и јака хартија, а особито треба то за српски буквар чинити, јер је наш народ сиромашан; а због слабе хартије и лошега увеза и поред свега настојавања и пажње учитељеве, да се књиге што боље чувају, врло су ретки такви ученици, који из једног буквара науче читати, него се обично морају да купе по два, а кат-кад и по три примерка. А да је хартија и увез бољи, онда би српски родитељи били поштеђени од овог непотребног трошка.

Штампа такође не заслужује похвале, јер је лошија од штампаног прошлог издања буквара, а признање треба да се само напретку одаје.
Љубомир Лотић.

ЗАПИСНИК

о званичном делану учитеља Стевана Жекића као местног управитеља српских вероисповедних школа у Ст. Вечеју. Година 1887/8.

Број 1. — По смрти блаженопочившег пароха и многогодишњег местног школског управитеља Алексија Јосића, који је 18. Априла о. г. преминуо, благовољењем и једногласним избором славне скупштине црквене, држане 21. Маја о. г. под бр. 158. изабран сам за местног управитеља и у свези с тим за члана местног школ. одбора, што ми је званично достављено 23. Маја 1888. године и кога сам се избора с благодарношћу и примио.

Број 2. — Дописом славног местног школског одбора од 27. Маја т. г. бр. през. 4. позват сам, да одржим закључне годишње испите — како у школи са оном школском децом, која овдашње туђинске школе походе, тако и са оном, која у недељну школу иду. — Сљедујући позиву том, одржао сам у недељу 29. Маја од 8—10 часова испит из веронауке и српског језика са оним децом, која местне туђинске школе посеђују. Присутни беху чланови местног школског одбора г. г. Младен Јосић парох, администратор, др. Иван Влаховић адвокат и Ђорђе Петковић трговац. — Наставник је г. Јован Михајловић. Деце је било 9 мушке и 9 женске, свега 18. — Успех је био : из веронауке в р л о д о б а р, из српског језика д о б а р.

Истога дана после подне од 2— $\frac{1}{2}$ 4 сахата држан је испит у недељној школи са мушкарцима. Обучавао их је г. Павао Дамјановић. — Ученика је било у току школске године 38, а на испиту само 8 присутних. — Успех из предаваних предмета као: веронауке, рачуна, српског читања с разумевањем и природописа — беше свуда добар.

То исто после подне од $\frac{1}{4}$ 4— $\frac{1}{4}$ 5 одржан је испит и са женском децом повторне школе. Предавала је гђа Катица Освалдова. Школу ову походило је 57 ученица, од којих су на испиту присуствовале њих 8. — Од стране посетилаца не беше у обе школе никога. — Успех је био из веронауке врло добар; а из рачуна, српског читања с разумевањем, природописа и изложеног краснописа добар.

Број 3. — Благородни господин *Никола Т. Вукићевић* управитељ српске учитељске школе у Сомбору — као привремени главни референт српско-народних вероисповедних школа — дописом од 4. Јунија о. год. број 124. јавља управи нар. школа у Ст. Бечеју, да ће 7. Јунија у Ст. Бечеј стићи, да тога дана местне школе српске прегледи и позива исту, да о овом доласку како сл. председништво српске православне црквене општине, тако и сл. м. шк. одбор извести, а исто тако да и сву г. г. учитеље и учитељице у месту о томе обавести.

Одговарајући задоста овом велецењеном допису, нисам пропустио како Сл. Председништво срп. прав. цркв. општине, тако и сл. м. школског одбора, које је у једној особи — благородног г. Арона Војновића писменом доставком неодложно, тако и сву г. г. учитеље и учитељице известити.

7. Јунија из јутра дочекао сам са свом г. г. учитељима и учитељицама приспевшег из Сентомаша госп. привр. главног школског референта, који је у пратњи преч. госп. Јована Бороте проте ст. бечејског и частног госп. Лазе Каћанског пароха сентомашког у школско здање ступио. По кратком узajмном поздраву и приказу поведем г. главног референта по школама. — Прво је походио школу г. Милана Кириловића I. и II. разред средиштне мушке школе; за тим школу гђе Катице Освајдове-Јелчићеве I. II. и III. разред девојачке школе, а по том школу г. Јована Чиплића V. и VI. разред мушке школе. — По подне обишао је високопоштовани господин школу г. Јована Михајловића III. и IV. разред мушки у средишту и моју IV. V. и VI. разред девојачке школе. Како већ беше 7 часова по подне то се морало са посетом двеју предградских школа и једне селиштне престати. Како је госп. гл. школски референт намеран био, да сутра у 10 часова пре подне лађом за Панчево пође, позове сву г. г. учитеље и учитељице за сутра у 8 часова на конференцију.

8. Јунија искупише се сви учитељи и учитељица у 8 часова на конференцију, где се већало о наставом плану у опште, а мађарског језика посебице; даље о буквару.

Пошто је још велеуважени господин посетилац изјавио своје подпуно задовољство са радом учитељским и постигнутим успехом у овдашњим школама, опрости се љубазно од овдашњег учитељског тела са лепом и поуке пуном беседом. За тим му се управитељ у име учитељског тела захвали на доброту и љубави, којом је благоволео овдашње школе посетити.

Цело учитељско тело испратило је свога негдашњег наставника до паробродске станице, где се с њим срдачно опрости, пожеливши му сретна пута до скоро виђења.

(Наставиће се.)

„СРПСКА НАРОДНА ШКОЛА.“

(Одговор г. М. Н.)

(Свршетак.)

Овим је додирнута начелна страна Фребловог система, који се распростире на кућу, забавиште и школу.*) А да сам тај систем обрађивао, ја бих у сва три правца обележио обим и средства означио. Овако сам га тек у најкрупнијим цртама изнео, као што сам у најкрупнијим цртама изнео смер и средства забавишта. Држао сам, да је и то довољно, па да се с те стране разјасни целина, о којој сам писао. У осталом против наведенога г. критичар не износи стварних доказа, него просто сумња, а гола сумња се тек не може у обзир узети. И тако, кад се дотично место моје књиге прочита, као што тамо стоји, кад се прочита у свези са оним, што је пред њим, као и са оним, што иза њега долази; онда је са свим јасно.

Па ипак морам признати, да је и критичарева тврдња оправдана, кад се ствар узме онако, како је он узима. Свакоме ће бити нејасно, кад се из реченице искине само први ред, па и то изврнуто, као што је учинио г. критичар. Он наводи дотично место овако: „дете није ствар, које само посматра и учи, но које представља и ради.“ (У књизи стоји: „дете створ, који само посматра и учи, но који итд. (Остало је са свим изоставио, па наводи још свршетак реченице, но и опет искинуто: „тако посматрањем и учењем прикупља (дете) знања, представљањем и радом до истих долази.“ Тако је ето госп. критичар извео нејасност, којом без сваког зазора мене терети.

На страни 8. књиге излажу се дужности породице наспрам деце, а после тога стоји: „То може учинити свака породица, јер се тражи само оно, што је и њој чињено, што и животиње свом подмлатку по природном нагону чине.“ На страна 9. се продужује: „Па ипак — многе породице греше против свега и то једне из превелике љубави, друге из незнања, треће усљед сиротиње грдне. Осим тога има небројено узрока, усљед којих породице не могу достојно да врате свети дуг, усљед чега се између породице и школе све већа противност шири**)

Са „може“ је дакле изражена могућност тога посла, који не прелази снагу породице. Та могућност је поткрепљена тиме, што је то чињено и породицама, што то чине и животиње свом подмлатку. Па ипак, што породице тој дужности не могу задоста да учине, што је од могућности учињена немогућност, има више узрока, који су и наведени. Тако је у

*) Види књигу: „Die neue Erziehung Grundzüge der pädagog. Ideen Fröbels und deren Anwendung in Familie, Haus und Kindergarten.“ von A. Köhler.

***) Ово у главном тврди и г. критичар. Види: св. II. „Нов. Васпитача“ стр. 43.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

свези са осталим оправдано „може“ и не „могу,“ те ни најмање не решите логичну свезу. А да не би ко помислио, да је оно гледе животиња неразмисљено, оно тврдим, да и животиње у неколико имају упитних дужности, које оне и врше, што је још Русо изрекао.*)

Но г. критичар и ово место узима испрекидано и наводи овако: „Она ваља да га (дете) спреми за члана породице народа човечства.“ А да то буде „мора прво одгајање правилно удесити, да јој деца буду здрава, разборита и питома. За тим се тврди, да то може учинити свака породица. А за што? Јер се тражи само оно . . . што и животиње свом подмлатку по природном нагону чине.“

Ко сравни ово са дотичним местом књиге, ту ће и сам видети, да је г. критичар нешто изоставио, што у књизи има, а нешто додао, што тамо нема. Увериће се најзад, да је узео голе речи „може“ и „не могу,“ које без осталог и не могу имати логичне свезе. Тим начином је истерао *нелогичност*, коју свету на видик у мени у грех уписује.

На стр. 13. моје књиге стоји: „Задатак основне школе је: да све човекове урођене моћи складно и свестрано развије и то помоћу наука и вештина, које су свакоме човеку нужне. Она ваља своје питомце да спреми: да буду здрави људи, свесни чланови свога народа, слободни грађани и добри хришћани.“

На стављено питање г. критичара одговарам: човек има своју телесну и духовну страну. „Дете чим се роди већ има у неколико савршен телесни створ. Сви су му делови ту и сваки је сложен по облику, који му приличи и из елемената, који су му својствени.“ Духу човечијем су „урођене“ силе, што покрећу саморађњу и стоје напоредо са физиолошким стањем тела, па их ваља узети као услов и правац, од кога зависи цео душевни (психички) развитак. Развијањем ових *урођених* сила гради се мало по мало у разноликом виду духовни организам, који почне да ради исто тако као и телесни.“ Од домаћег васпитања иште се у главном ово: да мотри на дечије здравље, да вежба дечија чула и дух, да их учи говорити, да им даде јасне појмове о предметима, који их окружују. „Но какво му драго било домаће васпитање, учитељ ваља да га својим радом доведе у свезу, да га даље настави, да обавешћује и даље *развија*.***) Школа по Фребловом начину васпитања ставила је себи у задаћу: „Образовно васпитна настава или: природни *свестрани развитак духовних моћи*.****) Преднаведено признаје и г. критичар, кад вели: „Она“ (гимнастика) „има да оснажи и *складно* изобрази све делове оног тела, које се развија.“ На другом месту опет: „Та прегресивност наставе *развија* јако и душевне моћи дечије“.****)

Обе поменуће човекове стране, с обзиром на њихову целину и појединости, морају се, према околностима, што свестраније развити. Јер то

*) Види књигу: „Русовљев Емил,“ превод М. Нешковића стр. 66.

**) Виду књигу: „Теорија педагогије“ од Ф. Дитеса, превод М. Шапчанина.

***) Види књигу: „Die neue Erziehung. Grundzüge der pädagog. Ideen Froebels und deren Anwendung in Familie, Haus und Kindergarten“ von H. Köhler.

****) Види: „Рад у првом разреду основне српске школе“ од М. Нешковића страна 62. и 97.

ће ми г. критичар допустити, да од ступња тога развитка зависи ступањ човечије телесне и духовне снаге. С обзиром на њихов међусобни одношај држим да важи ово: „Природа развија у једно време све наше способности. Вештина, која помаже природи, треба дакле да их развија хармониски, како би увек њихова снага била једна према другој.“*)

Најпосле — држим: да и у називима нисам погрешно, јер наши опробани књижевници називају исте човекове стране у опште и у појединостима: способности, силе, моћи. Моћима сам их назвао и сам, а тако их назива и г. критичар.**)

Из преднаведенога се дакле види, које су то човекове *урођене моћи*, види се, да их и школа треба *складно* и свестрано да развија. По томе се види још и то, да је дотично моје суђење правилно и оправдано.

И сам г. критичар признаје, да је ово спорно питање најглавније, па ипак му је поклатио најмање пажње. Он по своме начину наводи и то место овако: „Задатак основне школе је: да све човекове моћи . . . развија.“ Навео је дакле тек поједине речи без сваке свезе, а на примербу, те мисли, да је нешто доказао. Та ако је моје суђење заиста погрешно, онда је требао цело то место у свези навести. Поред тога је требао изнети своје правилно суђење, те би тако дао прилике читаоцима, да и сами о ствари расуде. Јер овако изгледа, да или и сам није био на чисто, или да му није стало до истине.

На стр. 4. своје књиге назвао сам Песталоција оцем новије педагогије, а на стр. 9 Фребла оцем напредне педагогије. Исто ми г. критичар замера и вели, да је новија и напредна педагогија једно исто, те је неприродно, да има два оца. Но ово би стајало тек онда, да је г. критичар доказао, да између Песталоцијевих и Фреблових назора о васпитању, као и у извађању истих, нема никакве разлике. Али он то није доказао, нити је доказати могао, пошто разлике у оба правца има.***) А како је Фребл у томе напреднији, то сам га смео назвати оцем те напредније педагогије, чему ни то не смета, што је био Песталоцијев ученик. Та није то првина, да је ученик напреднији од учитеља, да има своје умне производе. А што може бити у другим приликама, за што не би могло бити у овој прилици?! И тако је ето дато сваком своје, што је са свим природно. По томе се види, да ни у томе питању нисам погрешно, а поред тога се види још и то, да ни тај критичарев приговор не стоји. Па све да сам и погрешно, то не би била стварна погрешка, те се озбиљан критичар њоме не би ни бавио.

После изложенога примећујем, да је ово спорна књига — мој први рад после две и по године, за које време нисам ништа радио, пошто ме је окобоља мучила. Па и кад сам писање отпочео, бољетица не беше са свим минула. Но ја сам се усилио, пошто сам држао, да је ваљало која и из наших редова да се чује онда, кад је одбор петнајсторице хтео да

*) Види књигу: „Историја педагогије“ од Ђ. Миличевића стр. 314.

**) Види књигу: „Русовљев Емил“ превод М. Нешковића стр. 6. и „Рад у првоме разреду основне српске школе“ од истог стр. 62.

***) Ко хоће да се са Фребловим назорима боље упозна, тај нека прочита дело, које је под *) на 154 стр. већ споменуто.

већа о организацији народне школе. Услед тога ми је рукопис био нечитак, те су и чланци били пуни погрешака, од којих су неке у „Застави“ исправљене. Но све их не могах отклонити тада — као ни онда, кад је дело прештампано. Па ипак признајем погрешке гледе језика, које је г. критичар навео, јер читаоци нису дужни о горњем рачуна водити. (Чудновато изгледа само то, што и г. критичар неке од тих чини, јер и сам н. пр. пише „хрђаво“.) До душе св. писмо лепо каже: „Врачу, исцели се сам“, само што на жалост има људи, који се на то слабо осврћу).

Карактеристике ради нека је још прибележено, да је о упитној мојј књизи било посредно разговора на учитељској скупштини, која је одржала у Сомбору 1886. године. На дан исте је била у вече конференција, којом је приликом претресан нацрт одбор петнајсторцице. А пошто сам у конференцији учествовао и сам, то сам о реченом предмету говорио. Конференција је тада моје назоре одобрила и опуномоћила ме да поднесем скупштини у тој ствари извештај и да напишем представку на Н. Ц. Ш. Савет. Ја сам то и учинио, а скупштина је сутра дан моје назоре такођер усвојила — као и представку, која је после и штампана.***) Моји тадашњи назори су црпљени из упитне књиге, што се може видети из дотичног мог говора — као и из представке. Шта више — у представку је случајно ушла од речи до речи дефиниција о задаћи народне школе, о чему се сваки може уверити, ко сравни дотично место књиге и представке.

У конференцији па и у скупштини је учествовао г. критичар, па није имао ништа против, као ни онда, кад је представка штампана. На против — он је искао, да се представка прочита, а по прочитању је са огромном већином скупштине и усвојио.***) Тиме је јавно признао, да је моје суђење у представци било правилно, а по томе је посредно признао правилност мога суђења у књизи. Након две године ето тврди, да је моје суђење исправно, те је посредно осудио и оно суђење у представци. Па шта дакле да му се верује? На ово питање нека читаоци сами одговоре, а ја само примећујем, да ме је г. критичар овом својом доследношћу зајста изненадио!

На послетку сам г. критичару и благодаран, што тражи, да читаоци моју књигу пажљиво прочитају. То и сам желим и додајем, да тако исто пажљиво прочитају његову критику као и овај мој одговор. Тако ће тек моћи о ствари изрећи праведан суд, који ја мирно чекам, јер сам уверен, да ће испасти у моју корист.

МАТА КОСОВАЦ,
народни учитељ.

*) Види књигу: „Русовљев Емпл“ превод М. Нешковића стр. 25. и „Рад у првој разреду основне српске школе од истог стр. 7.

***) Види: „Враник“ године 1886.

****) Види: „Бачванина“ године 1886. број 39.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Србска учитељска школа у Сомбору. Школска 1888/9. година у учитељској школи Сомборској започета је 1. Септембра. Редовних се ученика уписало у први разред 30 мушких, 26 женских; у други разред 27 муш-

ких, 27 женске; у трећи разред 21 мушки, 19 женских. У сва три разреда има дакле 78 мушких; 74 женских укупно : 152 ученика, те по томе са 13 више него прошле године. Ово је сада највећи постигнути број ученика у том заводу и већ нема у просторијама школским места за оволики број младежи. У вишој девојачкој школи овдашњој уписано је 84 ученице и у овој школи, као и у вештбаоницама, настава је у почетку Септембра започета. Призивање св. Духа држано је на Малу Госпојину.

Трговачка академија у Сомбору. У Сомбору је отворена средња трговачка школа, у коју се примају младићи, који су 4. разред гимназије, реалке или грађанске школе свршили, или пријамни испит положили. Управитељ завода је г. Ернест Жуљевић. Ученика има 36, међу којима 7 Срба. У недељу 4. Септембра свечаним призивањем св. Духа најпре у овдашњој римској, за тим у нашој цркви школа је ова отворена.

Изложба ученичких радња струковних школа — дрворезарске и кошарачке школе у Земуну. Као сваке, тако и ове године приредиле су обе ове школе лепо изложбу, која је у приземним просторијама овомесне комуналне основне школе на главној пијаци од 14/26. до 19/31. Августа о. г. поштованом општинству из места као и са стране бесплатно приступачна била. У оба ова завода траје течај за изучавање три године дана. Свршетком ове школске године навршене су три године, како су оба ова завода отворена, те се из изложених радња ученика ових завода видети може, шта и колико су ученици научили и шта вреде овакови заводи.

Српска православна школа у Мостару добила је ове школске године ново устројство. На челу јој је управитељ, које га је дужност само школу надзирати. За управитеља изабран је досадашњи управљајући учитељ г. Мештеровић. Учитељи су: Владимир Гвозденовић, Марко Марковић, Јово Ковачевић и Петар Шевић. Учитељице гђа Катинка Н. Мештеровића рођ. Карајанковићева и гђица Милица Теодоровићева досадашња сарајевска учитељица. Школа у манастиру Житомишлићу стављена је под управу школе мостарске. У њој је учитељ Јово Гргуревић Херцеговац.

Избори учитеља. За учитеља III. и IV. разреда у Сивцу изабран је Милан Манојловић; за учитеља у Д. С. Ивану Јустин Манојловић; за учитеља у В. Бечкерек у г. Душан Поповић; за учитељицу у Шова гђица Даринка Обушковићева; за учитељицу у Д. С. Ивану гђица Зорка Рајковићева; за учитеља у Бањалуци Светозар Пирошки; за учитеља у Сарајеву Димитрије Клицић; за учитељицу у Сарајеву гђица Јулка Милашиновићева; за учитеља у Т. Хиђошу изабран је г. Милан Тосић бивши учитељ у Чобану; за учитеља у Карлову изабрани су: г. г. Димитрије Терзин и Дим. Васић; за учитељицу у В. Кикинди изабрана је госпођица Даница Телечка; за учитељицу у Мокрину изабрана је гђица Даринка Ковачевићева; за учитеља у Петрињи изабран је госп. Никола Шумоња бивши учитељ Сарајевски.

Некролог.

Арон Ђукић, стари и велезаслужени парох у Батајници, преселио се у вечност 14. Јулија о. г. у 72. години живота свог. У младости служио је цркву и школу 9 година као ђакон, а за тим је 41 годину служио као парох. — Био је примеран свештеник и љубио је школу и учитељски сталеж, тако, ди је јединца сина свог Милана и унука од кћери Петра за учитеља изобразити дао. У породичном животу био је несрећан, јер му је прерано умрла супруга, а јединац син, једна кћи и унук такође су у младим годинама преминули.

Разно.

Стогодишњица Вука Ст. Караџића прослављена је у Београду најсвечаније. Светковина се започела на Малу Госпојину после подне свечаним вечерњем у свима црквама. У вече представљана је у нар. позоришту „Апотеоза Вука Караџића.“ Сутра дан 9. Септембра служена је у саборној цркви архијерејска св. литургија и даван је спомен пок. Вуку. За тим је следовао свечани ход покрај споменика кнеза Михаила до пред велику школу, где је држао говор у славу Вукову садашњи кр. србски министар просвете. После подне у седници кр. академије и ученог друштва говорио је о животу, раду и заслугама слављеника г. Јован Бошковић.

Откриће споменика Теодора Павловића. У Карлову код храма Божијег у порти над гробом велезаслуженог будиоца србске народне свести Теодора Павловића — на Малу Госпојину ове године свечано је откривен и освећен споменик овог велезаслужног Србина. Учитељство србско из В. Кикинде и околине нарочито је том приликом осветлало себи образ и делом засведочило своје поштовање према заслугама покојног Теодора Павловића.

Учитељски јубилеј. У понедељак 5. Септембра о. г. на дан св. Захарије и Јелисавете навршило се 25 година, како је суботичким учитељем постао г. Ђорђе Гојковић отлични негда питомац србске учитељске школе сомборске, који од тога доба па све до данас савестно, точно верно и са најбољим успехом дела у србској нар. школи суботичкој, уживајући подпуно поверење како србске црквене обштине тамошње, тако и целог општинства сл. кр. града Суботице. Поменутога дана ове године прославио је г. Ђорђе Гојковић у кругу својих суграђана и поштоватеља реду светковину двадесетпетогодишњег успешног учитељског рада на корист подмладка србског и напретка народног. На прослави тога дана учествовало је лично преко 80 отличних поштоватеља јубиларових, међу којима беше и преч. г. Љубомир Купусаревић протопресвитер. Између многих поздрава, које је честити учитељ Гојковић на дан свога јубилеја са стране добио, споменућемо и поздрав његовог негдашњег наставника Н. Ђ. Вукићевића управитеља учитељске школе сомборске и пр. гл. школ. референта, који је, званичним пословима препречен, јубилара као једног од најотличнијих и најдостојнијих ученика својих на дан прославе његове писмено поздравио. Желећи му, да васпитава унук својих ученица као своје ђаке и да са досадашњом ревношћу послужи цркви и школи србској још на многа, премнога љета. Стављајући личнога јубилара за углед данашњем младом учитељском нараштају, од свег срца желимо, да Бог да се сви млађи учитељи угледали на врлине овог учитељског ветерана и послужили школи и цркви с онаком љубави, са каквом је г. Ђорђе Гојковић служио за прошлих 25 година и служи и данас у подиуном здрављу и крвности. Живио на многа љета!

НОВЕ КЊИГЕ.

Уредништву овога листа достављене су следеће књиге на приказ:

Рачуница за други разред нар. школе, према наставном плану вис. кр. угарског министарства и вис. Школ. Савета, а по најновијим изворима написао Аркадије Вуковић, учитељ. Друго поправљено издање. Вел. Бечкерек 1886. Цена 10 новч.

Рачуница за трећи разред народне школе од истога писца. Друго поправљено издање 1887. Вел. Бечкерек 1887. Цена 12 новч.

Рачуница за четврти разред нар. школе од истога писатеља. Друго поправљено издање. Вел. Бечкерек. 1888. Цена 20 новч.

Све три ове рачунице одобрене су за школске књиге и препоручене од вис. срб. народног Школског Савета. С тога их и ми свима школама и учитељима као ваљане, а јестине помоћне књиге за ученике особито препоручујемо.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Племенита госпођа Зорка Дунђерска даровала је овдашњим срп. нар. вероисповедним школама врло дивку заставу и кумовала јој приликом освећења. Школска деџаца добила су овим видљиви символ, под којим ће војевати против мрака. Побуђени овим родољубивим делом — изричемо најтоплију благодарност племенитој госпођи дароватељици, желећи јој у име школске деџице, да је Божје провиђење дуго поживи и сваку јој радост подари у кругу миле породице њене! Из седнице учитељскогз бора — држане у Сентомашу 18. Јуна 1888. године. *Ђорђе Р. Стефановић*, предс. учит. збора и управитељ школа. *Милан Ј. Настић*, перовођа учит. збора.

Имовна общтина Ђурђевачка благоизволила је посредством пресветлога господина великога жупана Беловарско-Крижевачке жупаније овој школи премилостиво даровати новчану своту од две стотине фор. за разне набаве и трошкове. Најухарнију захвалу изриче одбор школски на овом племенитому дару колико имовној општини Ђурђевачкој, толико и пресветлому госп. великому жупану жупаније Беловарско-Крижевачке. У Великој Барни дне 19/31. Августа 1888. год. За местни школски одбор. *Р. Теодоровић*, парох и председник. *Јован Кијурина*, учитељ и перовођа одбора.

Г. Арси Пајевићу, штампару у Н. Саду, који је приликом год. испита изволео послати нам преко 50 ком. одабраних дечијих књига као поклон доброј шк. деци, на чему нека му је овим особита хвала изречена — с тим, да се на њега и други наши родољуби угледају. У Орловату 15. Јуна 1888. године. *Школски одбор.*

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— На новоотвореним вероисповедним школама у Елемиру тражи се један учитељ и једна учитељица. Плата је учитеља 400 фор., стан с бантом. Плата је учитељице 300 фор. и најмњени од общтине стан. Молбенице се имају до 24. Септембра м. шк. одбору у Елемиру поднети.

— У Фенлаку, Торњи, Хрњакову, Бочару, Парцу, Соки и Гаду, у Кечи и у Шурјану траже се учитељи. Молбенице на сва ова места имају се до 26. Септембра епарх. школ. одбору у Темишвару поднети.

— У Буквику селу близу Брчке на србској вероисповедној школи тражи се учитељ. Плата је 400 форината, слободан стан и огрев. Молбенице се са сведочбама имају одмах поднети председнику общтине госп. Митровићу (Врчка и Bosni).

— У Босанском Новоме (Bos. Novi) тражи се учитељ на православној србској школи. Плата је 500 фор. стан и огрев.

Да би „Школски Лист“ могао уредно и на време излазити, по ново умољавамо оне многобројне црквене и политичне общтине, у којима школе лист овај примају и све остале дужнике наше, да нам дуг свој за ову и прошлу годину што скорије послати изволе, иначе ћемо морати издавање листа обуставити, док се дугови „Школскога Листа“ не уплате. Админ. „Школ. Листа.“

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. Битермана у Сомбору.